

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja 60.— K, pol leta 30.— K, četrt leta 15.— K, posamezna številka po K 1.20. Za neorganizirane 80.— K, za naročnike v inozemstvu 100.— K letno.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 50 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostopne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 1 K 50 vin. " " " dvakrat . . . 1 " " " trikrat . . . 80 " " " za nadaljnja izvršenja od peti-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva UJU ima članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/I

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamske tije so proste poštnine.

IV. D.:

UJU in društvo učiteljstva meščanskih šol.

Pri snovanju pravil UJU sta prišla dva temelja kot podlaga Udruženju v poštavi:

1. da tvorijo podlago Udruženju okrajna učiteljska društva, v katerih so združene enakopravno vse kategorije učiteljstva, torej teritorialno združevanje;

2. ali pa, da tvorijo podlago UJU društva posameznih kategorij učiteljstva, ki se potem dele po okrajih in združujejo v poverjeništva.

Oba sestava organiziranja imata svojo dobro in slabo stran.

Pri prvem sestavu je izražena že v vnanji obliki najdemokratičnejša enakopravnost vseh kategorij in je odbor dolžan skrbeti za pravično stališče in enako zavzemanje za interese vseh organiziranih kategorij; ter, da se na zborovanjih razpravlja o težnjah vseh kategorij učiteljstva in šolstva sorazmerno, upoštevajoč celoto in edinstvo, brez predpravic. Pogosta zborovanja so mogoča zaradi bližine in malega področja društev; ne morejo se pa pri tem sestavi združevati posamezne kategorije iz cele pokrajine, da bi zavzele enotno stališče v vprašanih, ki se tičejo specijelno njihove kategorije.

Drugi sestav ima obliko diferenciacije po interesih delokroga in je v vnanji obliki izražena razlika med posameznimi kategorijami ter prinaša v organizacijo nevarnost nesoglasja med kategorijami in kast; odbor skrbi samo za interese svoje kategorije, neoziraje se na druge kategorije ter razpravlja na zborovanjih samo o težnjah svoje kategorije učiteljstva in šolstva, bolj malo upoštevajoč celoto. Pogosta zborovanja so nemogoča zaradi oddaljenosti in širokega področja društev; pri tem sestavi odpade verzičnost članstva o delovanju in stališču drugih kategorij, ter se izgublja iz vidika celote učiteljskega stanu.

Prvi sestav je pravičnejši in harmoničnejši, a je pomanjkljiv; drugi je temeljitejši, a izgublja iz vidika celote in harmonije.

Odločiti je bilo torej med teritorialnim ali ožjim strokovnim združevanjem po kategorijah in odbor, ki je sestavljal pravila UJU se je odločil za teritorialno združevanje ter določil: da so podlaga UJU okrajna učiteljska društva. Podvrgel je specijalne interese posameznih kategorij celokupnosti in naložil pravično skrb za vse kategorije skupnemu odboru.

Pravila UJU, odobrena na kongresu v Beogradu tudi določajo, da so podlaga UJU okrajna učiteljska društva.

Poleg okrajnih učiteljskih društev pa imamo mi tudi še nekaj ožjih strokovnih društev, ki se potožejo za interese posameznih kategorij, t. s.: društvo meščanskih učiteljev; društvo telovadnih učiteljev; društvo slovenskih učiteljev, ki se bori za stanovsko enakopravnost ženskega spola; v Srbiji je društvo učiteljic in zabavilj i. dr. Ako bi se hoteli organizirati po drugem gori omenjenem sestavu, bi morali še ustanoviti, ali izpopolniti obstoječa društva z: društvom učiteljic ženskih ročnih del; društvom učiteljstva za posamezne strokovne predmete; društvom učiteljstva specijalnih šol, za slepe, gluhe, neme i. dr.; društvom vadniških učiteljev; društvom šolskih nadzornikov i. dr. — vsaka teh skupin ima nekaj posebnih, samostojnih zahtev, v katerih se ločijo druga od druge, bodisi v stanovskem ali šolskem oziru.

Diferenciacija organiziranja nam znači poglabitev dela v specijalna vprašanja in tudi hkrati napredek, vendar ima drugi sestav organiziranja to hibo, da se je bati ustvarjenja kast v stanovskih vrstah potem nje in izgublja iz vidika celote ter pravično harmonično ravnanje do vseh kategorij v njej. V drugem sestavu se je bati gojitve egoistiških stremeljenj posameznih skupin.

Ti tehtni razlogi in še drugi pomisleki so dovedli odbor, ki je sestavljal pravila

UJU, da se je odločil sprejeti kot podlago za UJU okrajna učiteljska društva, t. j. teritorialno združevanje.

Gre torej za to, kako razmerje naj vlada med UJU in ožjimi strokovnimi društvi, t. j. društvom učiteljstva meščanskih šol, ženskimi učiteljskim društvom, društvom zabavilj in enakimi društvi, ki so že osnovana ali se bodo osnovala.

V smislu sedanjih pravil UJU ta društva ne morejo tvoriti podlage UJU in mora odbor zahtevati, da morajo biti člani teh društev tudi člani okrajnih učiteljskih društev, ako hočejo biti člani UJU. V drugem slučaju bi morali biti konsekventni in izpremeniti pravila UJU v tem smislu, da upeljemo kot podlago UJU ožja strokovna društva posameznih kategorij učiteljstva, t. j. drugi sestav.

Ob tej priliki pa morem omeniti še tretji sestav, s katerim misli en del učiteljstva, da naj bi se mešal sedanji sestav organiziranja UJU.

To je sestav na podlagi diferenciacij političkih in svetovnih naziranj. V tem slučaju bi prišlo v poštev učiteljstvo, ki je organizirano v organizaciji učiteljev socialistov-komunistov v Srbiji in v Sloveniji učiteljstvo, ki je organizirano na temelju krščanskega svetovnega nazora v Slovaški zvezi. Teh društev UJU absolutno ne more pripoznati kot podlago za strokovno organizacijo in mora zahtevati, da postanejo člani teh društev člani okrajnih učiteljskih društev, ako hočejo biti člani UJU.

To načelo je socijalistično učiteljstvo v Srbiji v polni meri pripoznalo in se tudi po njem ravna. Ako bi tvorila podlago UJU društva, organizirana na podlagi političnega in svetovnega nazora, bi to pomenilo za UJU razvnanje strankarsko-politiških in kulturnobojnih strasti v organizaciji in povračanje stanovskih in strokovnih interesov načelom političkih in svetovnih nazorov.

Zato tak sestav pri snovanju pravil niti v poštev ni prišel in bi bilo na škodo

in kvarno strokovnemu značaju UJU, ako bi se spuščala na to pot.

In ravno iz tega razloga ima drugi sestav, da bi se reorganiziralo UJU po načelu drugega sestava, po skupinah društev za posamezne kategorije svojo najboljšo stran, ker bi potem odpadel od organizacije vsak odij strankarskega značaja organizacije in bi postala organizacija strogo strokovna organizacija v najstrožjem pomenu Organizacije na podlagi združevanja posameznih kategorij bi ovrglo vse predsodke strankarskega značaja na podlagi političnega in svetovnega nazora in bi vsakdo videl v organizaciji le bora za stanovske in strokovne interese, katerim podvrača vse druge.

Eno pa je: če hočemo upeljati tako diferenciacijo, moramo izpremeniti ves sestav organizacije ter izpremeniti okrajna učiteljska društva v ožja strokovna društva po posameznih kategorijah ter razdeliti ista v sekcije po okrajih. Vprašanje je tudi, če so razmere po vsej državi za to že zrele in ako preidemo kar enostavno preko razlogov, ki so vodili odbor za sestavo pravil UJU, da je uvedel kot podlago UJU okrajna učiteljska društva in s tem izključil sprejem učiteljskih organizacij, ki bazirajo in se diferencirajo zgolj na političnem ali svetovnem naziranju ter vsprejem ožjih strokovnih društev (posameznih kategorij) kot enakopravno podlago z okrajnimi učiteljskimi društvi.

Sedanja pravila UJU predvidevajo tako organizacijo izven organizacije in poleg organizacije.

ANTON OSTERC:

Nekaj o šolskem paragrafu.

Iz 9. številke »Učil. Tov.« izvem končno stilizacijo šolskega paragrafa, ki se predloži konstituenti. Ne prinaša nam sicer mnogo novega in presenetljivega, mnogi so morda pričakovali več, a vendar ga moramo pozdraviti z zaupanjem. Naša država, koje deli se toliko razliku-

LISTEK.

Ivan Debelak.

Zgoden pomladanski dan je bil dne 24. febr., ko smo spremljali dragega tovariša na zadnji poti. Vigred se vrača, a prijatelj nikdar več...

Šolska mladina, tovariši, znanci in prijatelji od blizu in daleč in nepregledna množica domačinov, nekdanjih učencev, se je zbrala v slovo. Marsikatero oko je zasolžilo, zlasti med krasnim petjem šentjurškega pevkega zbora.

Neštetokrat sem bil žalosten, ko sem videl dragega prijatelja, s katerim sva 20 let skupno delovala, v težki bolezni, hudo mi je bilo, ko sem gledal zvesto, skrbno ženo in hčerki v obupni žalosti za preblagim soprogom, predobrim očetom, vendar me je zadnji dan prevladala neka slovesnost, kakor bi spremljal dobrega tovariša na poseben slovesen dogodek, na odlikovanje. Vse njegovo življenje je bilo uspešno delo, sedaj rabi počitka, pravica terja plačila. Počivaj mirno zvesti tovariši! Bodj Ti lahka zemljica slovenska!

Ivan Debelak je bil rojen 21. junija 1863. leta v Prelazkem ob Sotli, občini Sedlarsko, kjer je njegov oče, stara slo-

venska korenina, 33 let županoval. Kako je ljubil Ivan svojo domaćijo, svojo rojstno s slamo krito hišo, veliko gospodarsko poslopje, trato in drevje, Sotlo in mlin, kjer veže ozka brv bivšo Štajersko s Hrvatsko! Že v nežni mladosti je čutil duševne in srčne vezi med Hrvati in Slovenci ter tako vzrasel zaveden Slovenec in navdušen Slovan.

V pol ure oddaljenem Polju je obiskoval šolo enorazrednico, v Celju pa meščansko šolo. Povsod so imeli radi tihega in mirnega mlinarjevega Anžeka. Učiteljšče je dovršil leta 1882. v Mariboru. Najprej je služboval 2½ let na Planini, potem pa ves čas v Šmarju pri Jelšah. Tu si je izbral svojo zvesto družico, sestro tovariša Ferlinca in vzgojil obe hčerki v zavedni učiteljici.

Nisem še videl tako spretne roke za strežbo bolnikov, kakor jo ima ga. Debelakova, rojena bolniška strežnica, in to je bila sreča za oba. V dolgi, od leta do leta hujši bolezni mu je stregla nepopisno potrpežljivo in ljubeznivo.

Ivan Debelak je bil vzor delavnosti. Bil je pravi šolnik. Rad sem ga poslušal v pedagoških vprašanjih, rad pregledoval njegove vestne preparacije za pouk ter občudoval njegovo delavnost in vztrajnost.

Še bolj je prišlo do veljave njegovo izvenšolsko delo. Neumorno je delal v

okrajni drevesnici za prebogato plačilo — 3 vinarje od drevesca —. Tisoče in tisoče sadnega drevja je vzgojila njegova delavna roka za šmarski okraj. Dolgo vrsto let, do smrti, je bil občinski odbornik, (od leta 1899.) član in odbornik okrajnega zastopa, član in odbornik čitalnice, vodja okrajne učiteljske knjižnice, in kjerkoli je bilo kaj dela, je bil tovariš Debelak poleg.

Najljubše delo mu je bilo delo v posojilnici. V prejšnjih časih je bila posojilnica tudi veliko večjega pomena kakor danes, saj je bila prva v šmarskem okraju. Do ustanovitve so bili ljudje navezani na oduhu, ki so posojevali na 24 in 33% obresti. Tri leta je delal popolnoma brezplačno, da se je zavod okreplil, ter ga z izredno vztrajnostjo povzdignil na sedanjno ugledno mesto.

Marsikdo se je čudil, da zmore toliko dela. Ko je začel bolehati, so bili vsi Šmarčani edini: »Delo ga je ubilo!« Jaz sem še danes drugega mnenja; delo krepi in plemeniti človeka. Razburjenje, žalitve, krivice ubijajo človeka. Pokojni Debelak je bil zelo mehka duša. Ako ga je kdo užalil, ni plačal z enakim, povešal je glavo nekaj dni in žalosten hodil okrog, pozabili pa dolgo ni. V življenju pride marsikaj bridkega; tudi njena so zadela udarci, katere bi trd človek lahko prebolel, njegova nežna duša je bila ranjena, živci so odpovedali.

Izredno ljubezniv, postrežljiv in z vsakim človekom priazen, si je osvojil vsa srca in bil tedaj ena izmed najbolj priljubljenih in spoštovanih osebnosti v Šmarju. Vedno je bil krotek in ponižen, le v narodnih zadevah je bil odločen in samozavesten. Odlični slovenski duhovnik je pisal 24. februarja 1921.: »Slišim tužno vest, da je v Šmarju preminul preblagi moj prijatelj, čudovito marljiv, ponižen in potrpežljiv Vaš sodruženik, učitelj po božji volji g. Iv. Debelak...« Tej lepi in primerni oceni se pridružimo vsi prijatelji in znanci.

Po dolgih letih tihe sreče je prišla huda preizkušnja, neizprosna bolezen. Danes ga krije hladna zemlja, gruda domača, kateri je posvetil vso svojo ljubezen, vse svoje delo, svoje življenje.

Šel je od nas zvesti in vdani tovariš, a njegova dela še žive med nami; še procvita posojilnica šmarska, še raste tisoče in tisoče drevesc, katera je vzgojila njegova spretna roka, še je med nami duh dobrega tovarištva, še je med nami zgled ljubezni do šole in mladine, zgled neutruljivega dela v občo korist človeštva.

V trajen spomin je šmarsko učiteljstvo zložilo glavnicu za — Debelakovo ustanovo — v korist najrevnejšim učencem domače šole.

S.